

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**III RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUN, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyun

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-176-6

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Sciencesproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

Atamuratova Dilafruz

"ISHTIROKIYUN", "QIZIL BAYROQ", "TURKISTON" GAZETALARIDA XIVA XONLIGI, XXSR
HAMDA XSSRG OID XABARLAR VA ULARNING AHAMIYATI 7-9

Sultanov Samandar

XORAZM VOHASI VA QUYI ZARAFSHON VODIYSI BRONZA DAVRI MANZILGOHLARIDA
ARXEOLGIK TADQIQOTLAR NATIJALARI 10-12

Bobobekova Nargiza

JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI
FAOLIYATI TARIXI (XX ASR BOSHLARI) 13-19

IQTISODIYOT FANLARI

Tangirkulov Bekzod

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY RESURLAR
SHAKLLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 20-24

FILOLOGIYA FANLARI

Azamatova Gulnoza

NEMIS TILIDAGI "EIN" SO'ZI VA UNING QO'LLANILISHI 25-27

Nazimova Himmatoy

EPOS JANRINING PAYDO BO'lishi VA SHAKLLANISH MASALALARI TAHLILI 28-31

Tadjiyeva Umida

MAQOLLAR TILSHUNOSLIK SOHASINING O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA 32-35

Matyaqubova Ozoda

FRANSUZ TILIDAGI GAP TARKIBLI FRAZEOLGIK
BIRLIKLER VARIANTLARINING TURLARI 36-40

Qilicheva Shahlo

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA QO'SHMA SO'ZLARNING MORFOLOGIK,
STRUKTURAL YASALISHI 41-45

Samandarova Nilufar

FRANSUZ TILIDA HARAKATGA YO'NALTIRILGAN FE'LLARNING
IFODA XUSUSIYATLARI 46-49

Jumanazarova Kamola

ABDULLA QODIRIYNING „O'TKAN KUNLAR" ROMANIDA
MILLIYLIKNING IFODALANISHI 50-52

Abdullayeva Gulnora

HOZIRGI NEMIS TILIDA "ES" KOMPONENTLI GAPLARNING MA'NOSI VA VAZIFALARI HAMDA
ULARNING O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK EKVIVALENTLARI 53-56

YURIDIK FANLARI

Karaxodjaeva Okilaxon

O VZAIMODEYSTVIY OLIY MAJLISA RESPUBLIKI UZBEKISTAN I ORGANOV
GOSUDARSTVENNOY VLASTI PRI OSUJESTVLENIY
PARLAMENTSKOGO KONTROLYA 57-62

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HUQUQIY MUHOFAZASI YO'LIDAGI MUHIM QADAM	63-65
<i>Abdihakimov Samandar</i> SUD HAL QILUV QARORLARINI BEKOR QILISH YOKI O'ZGARTIRISH ASOSLARI TURLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	66-69
<i>Komilov Asadbek</i> MATBUOT ERKINLIGI BO'YICHA XALQARO STANDARTLAR	70-74
<i>Xudaibergenova Dilnoza</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MULK HUQUQIGA OID HUQUQIY ASOSLARNI TAKOMILLASHTIRISH	75-79
<i>Eraliyeva Malika</i> "INSON" IJTIMOIIY XIZMATLAR MARKAZLARI FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI: IJTIMOIIY XIZMATLARNING SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	80-82
<i>Самигжоновна Зилола</i> ПОНЯТИЕ, ПРИНЦИПЫ И КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	83-87
<i>Asqarov Nodirbek</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI G'AYRIIJTIMOIIY XATTI-HARAKATLARGA JALB ETGANLIK HOLATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISHDA AMALIYOTDA YUZAGA KELAYOTGAN AYRIM MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	88-92
<i>Тураев Абдуазим</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93-102
<i>Murodova Sojida</i> WHAT CAN UZBEKISTAN LEARN FROM CHINESE SMART COURTS?	103-107
<i>Akramova Sabrina</i> O'ZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGININ HUQUQIY ASOSLARINI TATBIQ ETISHDAGI MUAMMOLAR	108-111
<i>Шермухамедова Камилла</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СДЕЛОК В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	112-116
<i>Саматова Шахзода</i> ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЕСПЕЧИТЕЛЬНОГО ПЛАТЕЖА КАК СПОСОБА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА	117-120
<i>Акрамов Акмалжон</i> ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТНЫЙ КОНТРОЛЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	121-125
<i>Гофуржонов Низомиддин</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ НАСИЛИЯ НАД ДЕТЬМИ В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	126-132
<i>Акрамова Хилола</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ	133-136

<i>Safayev Javohir</i> XORIY DAVLATLARDA PARLAMENT TEKSHIRUVI: HUQUQIY MEKANIZMLAR VA AMALIY TAJIRIBA	137-140
<i>Кучкорова Гулхаёт</i> РАЗВИТИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	141-144
<i>Бобоева Муслима</i> ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ КАК СУБЪЕКТА ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА	145-150
<i>Султонова Дурдона</i> АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ НА ЭЛЕКТРОННУЮ КОММЕРЦИЮ В КОНТЕКСТЕ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	151-157
<i>Мелсова Камила</i> ПОНЯТИЕ, ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И КЛАССИФИКАЦИЯ ПООЩРИТЕЛЬНЫХ НОРМ.....	158-162
<i>Soatboyeva Shoxnura</i> FUQAROLIK HUQUQIDA MULK HUQUQINI HUQUQIY HIMOYA QILISH INSTITUTINING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	163-166
<i>Qilichev Nosirbek</i> QILMISHNING JINOIYLIGINI ISTISNO QILUVCHI HOLAT SIFATIDA – KAM AHAMIYATLI QILMISHLARNING HUQUQIY TAHLILI	167-169
<i>Allamberganova Farida</i> ANGLO-SAKSON HUQUQIY TIZIMI DAVLATLARI TAJRIBASIDA ELEKTRON TIJORAT VA ISTE'MOLCHILARNING HUQUQIY HIMOYASI	170-175
<i>Turg'unboyev Abrorjon</i> XALQARO HUQUQDA ATROF-MUHITGA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN DAVLATLAR JAVOBGARLIGI ASOSLARI VA MUAMMOLAR	176-180
<i>Abdumalikov Otabek</i> AXBOROT OLISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI: AXBOROT TURLARI VA MANBALARINING HUQUQIY JIHATDAN TASNIFLANISHI	181-187
<i>Xursanov Shamsiddin</i> BARQAROR RIVOJLANISH TAMOYILLARINI XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA IMPLEMENTATSIYA QILISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR	188-192
<i>Adizova Nargiza</i> ELEKTRON TIJORAT SHARTNOMALARINING AN'ANAVIY TIJORATDAGI SHARTNOMALARDAN FARQI VA O'ZIGA XOSLIKLARI	193-196
<i>Omonkeldiyeva Sevara</i> O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING SHAKLLANISHI VA HUQUQIY ASOSLARI	197-199
<i>Anvarova Azizabonu</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA MEDIATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI	200-203
<i>Сайдалиева Ойсултанмахон</i> ДОКТРИНА СНЯТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ВУАЛИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРУГА ОТВЕТСТВЕННЫХ ЛИЦ	204-211

<i>Qahramonova Sevinch</i> IJTIMOIY ADOLAT PRINSIPINI TA'MINLASH: KONSTITUSIYAVIY-HUQUQIY TAHLIL	212-215
<i>Xolmo'minova Barchinoy</i> RAQAMLASHTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIY SOHALARGA, XUSUSAN, PENSIYA TIZIMIGA TA'SIRI	216-220
<i>Sadinov Shohboz</i> XORIJIY DAVLATLARDA ADVOKAT XIZMATIGA HAQ TO'LASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	221-226
<i>Harifov Sobir</i> FUQAROLIK JAMIYATINING MA'NAVIY HAYOTIDA HUQUQIY TARBIYANING O'RNI.....	227-231
PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Turgunova Nilufar</i> CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING HEALTH-PROMOTING TECHNOLOGIES IN INCLUSIVE EDUCATION SETTINGS	232-234
TIBBIYOT FANLARI	
<i>Жураев Жамол</i> ПРИЧИНЫ РЕЦИДИВА ПОСЛЕ ЛЕЧЕНИЯ ГЕПАТИТА С	235-237
<i>Jumabaeva Miyasar, Xidoyatova Dilbar, Mansurova Nargiza</i> INSULTDA HARAKAT BUZILISHLARINI TRANSKRANIAL MAGNIT STIMULYATSIYA (TMS) YORDAMIDA KORREKSIYA QILISHNI OPTIMALLASHTIRISH	238-244

RAQAMLASHTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIIY SOHALARGA, XUSUSAN, PENSIYA TIZIMIGA TA'SIRI

Xolmo'minova Barchinoy Abdumalik qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti

Magistratura va sirtqi ta'lim fakulteti

Email: abdumalikovna2112@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya: Hozirgi davrda raqamli iqtisodiyotning dunyo bo'yicha tutgan o'rni va uning rivojlanish bosqichlari tobora taraqqiy etib bormoqda. Raqamlashtirish nafaqat axborot kommunikatsiya tarmog'ini, balki barcha sohalarni qamrab olmoqda. Bu borada xususan, pensiya sohasida ham so'nggi yillarda juda muhim islohotlar qilindi. Yagona elektron ma'lumotlar tizimi joriy qilinganligi, pensiya tayinlashning proaktiv usuliga o'tilganligi shular jumlasidandir. Ushbu islohotlardan ko'zlangan asosiy maqsad pensiya tayinlash jarayonini shaffof va avtomatlashtirilgan qilish, fuqarolarning o'z pensiya ma'lumotlariga onlayn kirish imkoniyatini yaratish, inson omiliga bog'liq xatoliklar va korrupsiya xavfini kamaytirish, ma'lumotlar bazalarini yagona tizimga birlashtirish orqali tezkor xizmat ko'rsatishni ta'minlashdan iborat hisoblanadi. Biroq keng ko'lamli tarzda amalga oshirilayotgan ushbu ijobiy o'zgarishlar bilan bir qatorda muammoli holatlar ham mavjud bo'lib, bular jumlasiga qishloq va chekka hududlarda raqamli infratuzilmaning zaifligi sababli fuqarolar raqamli davlat xizmatlaridan, jumladan pensiya tayinlash, elektron ariza topshirish va holatni tekshirish imkoniyatidan foydalana olmayotganligi hamda bu tengsizlikni keltirib chiqarayotganligi, ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi zaifligi oqibatida fuqarolarning pasport, ish haqi, ish staji, sog'liq holati kabi shaxsiy ma'lumotlari ko'plab turli bazalarda mavjud bo'lib, ularga nisbatan yetarli darajada nazorat va himoya mexanizmlari yo'qligi kabilarni keltirishimiz mumkin bo'ladi. Quyidagi muhokama davomida mamlakatimizda raqamlashtirishning pensiya tizimida tutgan o'rni, bu borada huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilinganligi natijasida fuqarolarga yaratilayotgan bir qator yengilliklar haqida ma'lumot berib o'tamiz hamda mavjud muammolarga o'z fikr-mulohazalarimizni bildirgan holda taklif va yechimlar berib o'tamiz.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy ta'minot, pensiya tizimi, raqamlashtirish, axborot xavfsizligi, integratsiyalashuv.

THE CONCEPT OF DIGITALIZATION AND ITS IMPACT ON SOCIAL SECTORS, PARTICULARLY THE PENSION SYSTEM

Kholmuminova Barchinoy Abdumalik qizi

Tashkent State University of Law

Faculty of Graduate and Part-Time Education

Email: abdumalikovna2112@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

Abstract: In the current era, the role of the digital economy in the world and its stages of development are progressively advancing. Digitalization is encompassing not only the information and communication sector but also all other spheres. In this regard, significant reforms have been implemented in recent years, particularly in the pension system. Among these are the introduction of a unified electronic data system and the transition to a proactive pension assignment model. The main goal of these reforms is to make the pension assignment process transparent and automated, provide citizens with online access to their pension data, reduce human-related errors and corruption risks, and ensure prompt service delivery through the integration of databases into a single system. However, along with these large-scale positive changes, certain problems remain. For example, due to the weak digital infrastructure in rural and remote areas, citizens are unable to use digital public services, including applying for pensions, submitting electronic applications, or tracking their status. This situation leads to inequality. Moreover, the insufficient protection of data security and personal information has resulted in a lack of control mechanisms, as sensitive data such as passport information, salary, work history, and health status are scattered across various databases. This article discusses the role of digitalization in the pension system of our country, outlines the legal and regulatory documents adopted in this area, and highlights the benefits provided to citizens. Furthermore, we analyze the existing challenges and present our opinions, suggestions, and potential solutions.

Keywords: social security, pension system, digitalization, information security, integration.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-176-6/rkm-47>

Pensiya- ijtimoiy ta'minot turlaridan biri sifatida

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaning 46-moddasiga ko'ra har kim qariganda, mehnat qobiliyatini yo'qotganda, ishsizlikda, shuningdek boquvchisini yo'qotganda va qonunda nazarda tutilgan boshqa hollarda ijtimoiy ta'minot huquqiga ega. Qonunda belgilangan pensiyalar, nafaqalar va boshqa turdagi ijtimoiy yordamning miqdorlari rasman belgilangan eng kam iste'mol xarajatlaridan oz bo'lishi mumkin emas. Ijtimoiy ta'minot — bu davlat tomonidan aholining muayyan toifalarini (mehnatga layoqatsizlar, nogironlar, keksalar, yetimlar va boshqalar) moddiy qo'llab-quvvatlash tizimidir. Ushbu tizimning asosiy maqsadi — aholi farovonligini ta'minlash, kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy adolatni qaror toptirishdir. Pensiya — ijtimoiy ta'minotning asosiy turlaridan biri hisoblanadi. "Fuqarolarning davlat pesiya ta'minoti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonunining 1-moddasiga ko'ra O'zbekiston Respublikasi fuqarolari ushbu Qonunda nazarda tutilgan tartibda davlat tomonidan pensiya bilan ta'minlanish huquqiga egadirlar. Respublika hududidan tashqarida yashab turgan O'zbekiston Respublikasining fuqarolarini pensiya bilan ta'minlash O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari asosida amalga oshiriladi. O'zbekiston Respublikasida doimiy yashab turgan chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar, O'zbekiston Respublikasi fuqarolari bilan teng ravishda pensiya olish huquqiga egadirlar. Shuningdek, mazkur qonunga ko'ra davlat pensiyalarining quyidagi turlari belgilanadi: yoshga doir pensiya; nogironlik pensiyasi; boquvchisini yo'qotganlik pensiyasi. Fuqarolar ushbu turdagi pensiyalarni pensiya olish huquqi paydo bo'lganidan so'ng istalgan paytda pensiya tayinlashni so'rab murojaat etishlari mumkin. Ushbu qonun pensiya sohasidagi asosiy qonun hisoblanib, unda yuqorida sanab o'tilgan uchta turdagi pensiyalarni tayinlash, hisoblash, to'lash tartibga solib o'tilgan. Shunday qilib pensiya — bu mehnat faoliyatidan chiqqan, yoshi yetgan yoki mehnatga layoqatsiz bo'lgan shaxslarga, shuningdek, ba'zi hollarda ularning oilalariga davlat tomonidan doimiy yoki davriy to'lanadigan moddiy ta'minotdir

Raqamlashtirish va pensiya tayinlash tizimi

Raqamlashtirish — bu ma'lumotlar, xizmatlar, hujjatlar va jarayonlarni analog (qo'lda, qog'ozda) shakldan raqamli (elektron) shaklga o'tkazish orqali samaradorlikni, tezlikni va shaffoflikni oshirishga qaratilgan jarayondir. Qog'ozbozlikdan voz kechish, xizmatlarni onlayn shaklda taqdim etish, sun'iy intellekt va algoritmlar orqali qarorlar qabul qilish, hamda vaqt va resurs tejallishi ushbu jarayonning muhim xususiyatlari hisoblanadi. Ushbu jarayonning boshqa sohalar qatorida pensiya tayinlash tizimiga ham joriy etilishi natijasida fuqarolar uchun juda qulay imkoniyatlar yaratildi. Misol tariqasida raqamlashtirishdan avvalgi davr bilan taqqoslaydigan bo'lsak, avval arizalar qo'lda to'ldirilardi, hujjatlar qog'oz shaklida topshirilar va ko'p nusxalarda yig'ilar edi, ish staji, ish haqi bo'yicha ma'lumotlarni tekshirish murakkab va uzoq vaqt talab qilardi, inson omili va xatoliklar, korrupsiya holatlari mavjud edi. Raqamlashtirish joriy etilgan so'ng esa fuqarolarda onlayn ariza topshirish imkoniyat yaratildi. Bunda fuqarolar O'zbekiston Respublikasining Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali uydan chiqmagan holda pensiya tayinlashni so'rab murojaat qilishlari mumkin. Fuqarolarning ushbu huquqi qonuniy mustahkamlab qo'yilgan bo'lib, "Fuqarolarning davlat pesiya ta'minoti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonunining 43-moddasiga ko'ra

fuqaro yoki uning qonuniy vakili pensiya tayinlashni so'rab o'z tanloviga ko'ra quyidagi usullardan birini qo'llagan holda murojaat qilish huquqiga ega: doimiy yashash yoki vaqtincha turgan joyi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari Pensiya jamg'armasining tuman (shahar) bo'limiga ariza bilan; yashash joyidan qat'i nazar, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi davlat xizmatlari markazida so'rovnoma to'ldirgan holda; O'zbekiston Respublikasining Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali so'rovnoma to'ldirgan holda. Bundan tashqari elektron mehnat daftarchalari orqali ish staji, ish haqi, tashkilotlar haqidagi barcha ma'lumotlar markazlashgan elektron tizimda saqlanadi. Ushbu ma'lumotlar o'zaro integratsiyalashuv natijasida YaMMT orqali olinadi. Shuningdek, personallashtirish markazi orqali fuqaroning pasport ma'lumotlari, Xalq banki, Adliya vazirligi tomonidan FHDYo yoki 2016 yildan keyingi soliqqa oid ma'lumotlarni Soliq qo'mitasidan olinishi natijasida fuqarolar uchun bir qancha ovoragarchiliklarning oldi olinmoqda. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 592-sonli qarori asosida tasdiqlangan "Davlat pensiyalarini tayinlash va to'lash tartibi to'g'risida"gi nizomda davlat pensiyalarini proaktiv usulda tayinlash, hisoblash, to'lash tartibi batafsil keltirib o'tilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholiga pensiya tayinlash bo'yicha ko'rsatiladigan davlat xizmatlari sifatini yanada oshirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2023-yil 31-oktabrda qabul qilingan 353-sonli qarori asosida 2025-yil 1-martdan boshlab fuqarolarga yoshga doir pensiyalarni "Fuqarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 7-moddasida belgilangan yoshga to'lishi munosabati bilan alohida murojaat talab etmagan holda proaktiv shaklda tayinlash tartibi joriy etildi. Shuningdek, nogironlik va imtiyozli pensiyalar (zararli ishlarda ishlayotgan fuqarolarga oldindan pensiya tayinlash)ni bosqichma-bosqich o'tkazish joriy qilinadi. Ular ham xuddi shunday tartibda bo'ladi. Chunki hozir bosqichma-bosqich o'tkazishda fuqarolarning oylik ish haqi, staji raqamlashtirilgan holda kelyapti. Keyinchalik zararli ishda ishlaydiganlarning lavozimi, o'tkaziladigan attestatsiyalar, kerakli hujjatlar raqamlashtirilgach, proaktiv shaklda amalga oshiriladi.

Raqamlashtirish sharoitida pensiya tizimida mavjud muammolar

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, O'zbekistonda raqamlashtirish asosida pensiya tayinlash tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar bilan bir qatorda ayrim muammolar ham mavjud hisoblanadi. Masalan, raqamli savodxonlikning past darajada bo'lishi natijasida ko'plab fuqarolar, ayniqsa yoshi katta insonlar, raqamli xizmatlardan foydalanishda qiynalmoqda. Bu esa pensiya tayinlash, ariza topshirish yoki elektron holatni tekshirishda muammolar keltirib chiqarmoqda. Shuningdek, ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi zaifligi oqibatida qonunbuzilish holatlari ham kuzatilmoqda. Davlatimizda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga qaratilgan eng muhim hujjatlardan biri 2019 – yil 2 – iyunda qabul qilingan "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonundir. Qonun esa eng maqbul yechim sifatida shaxsiy axborotlarni to'plash, tarqatish, saqlash va undan foydalanishning huquqiy asoslarini yaratib berdi. Bundan tashqari qonunda shaxsiy ma'lumotlarni boshqalarga taqdim etish va foydalanish ustidan davlat nazoratini o'rnatish, o'zganing xususiy ma'lumotlarini g'ayriqonuniy tarzda foydalanish uchun javobgarlik choralari belgilangan. Hukumat huzuridagi Davlat personallashtirish markazi bu sohadagi vakolatli organ hisoblanadi. Ushbu tashkilot shaxsga doir ma'lumotlarning himoya qilinishini va shaxslarning roziligisiz ma'lumotlarni oshkor etish

va tarqatishning oldini olishni kafolatlaydi. Biroq amalda qonunning talablarini bajarish mexanizmlari zaif ishlamoqda. Jumladan 2022-yilda ijtimoiy tarmoqlarda ayrim shaxslarning pensiya olish huquqi, ish staji va ish haqi bo'yicha ma'lumotlari ruxsatsiz tarqalgan holatlar kuzatildi. Masalan, ayrim tuman pensiya bo'limlari xodimlari ma'lumotlarni shaxsiy telefonlariga ko'chirib olib, uchinchi shaxslarga berib yuborgani aniqlangan. Bu esa fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarining tarqalishiga, ayrim hollarda esa ularning firibgarlik qurboniga aylanishiga olib kelgan. Bu kabi holatlar esa shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish yuzasidan mamlakatimizdagi sharoitlarni hisobga olgan holda bu boradagi chora-tadbirlar majmuini yanada kengaytirishni talab etadi. Axborot maxfiyligining muommolari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar dastlab tartibga solish mehanizmini ishlab chiqish bilan cheklangan edi. Biroq, bu mehanizmga ta'sir etuvchi tashqi omillarga kam e'tibor berildi. Bir vaqtning o'zida turli mamlakatlarda malumotlarning maxfiyligi bilan bog'liq turlicha muommolar yuzaga keldi. A. Westin ham ma'lumotlar maxfiyligining turli o'lchovlari turli mamlakatlarda turlicha qabul qilinishi mumkinligi haqida xulosa bergan

Xulosa

Pensiya tizimidagi raqamlashtirish — bu faqat qulaylik emas, balki yuksak axborot xavfsizligi majburiyatini ham talab qiladi. Har qanday raqamli islohotning asosida fuqarolarning ma'lumotlari ishonchli himoyalangan bo'lishi shart. Shu bois bu yo'nalishda texnologik, huquqiy va tashkiliy choralarni kompleks tarzda amalga oshirish zarur. Ko'rib turganimizdek raqamlashtirish sharoitida har bir davlat o'z hududidagi mavjud holatlarni hisobga olgan holda o'z huquqiy tizimini ishlab chiqishi lozim hisoblanadi.

Demak, yuqoridagi muhokamalarimizdan kelib chiqib quyidagicha takliflarni keltirib o'tamiz:

Raqamli texnologiyalardan foydalanish jarayonida fuqarolarga qulaylik yaratish maqsadida har bir tuman va shahar markazida "Raqamli xizmatlar bo'yicha maslahat markazlari" tashkil etish, pensiya yoshidagi fuqarolar uchun maxsus qisqa o'quv kurslari (masalan, telefon orqali pensiya holatini tekshirish, my.gov.uz portali bilan ishlash) tashkil qilish hamda "Raqamli hudud" dasturini ishlab chiqib, chekka hududlarda optik tolali internet tarmoqlarini kengaytirish va bepul Wi-Fi nuqtalari tashkil qilish.

Har bir pensiya yozuvi blokcheyn orqali shifrlangan va o'zgartirib bo'lmaydigan tarzda saqlanishi kerak. Bu orqali har qanday o'zgartirish yoki kirish harakati kuzatib boriladi, kim, qachon, nima uchun ma'lumotdan foydalangani ko'rinib turadi.

Davlat personallashtirish markazi vakolatlarini kuchaytirish. Ushbu organ ma'lumotlar bilan ishlovchi har bir muassasa faoliyatini muntazam nazorat qilib borishi, monitoring qilish tizimini joriy etishi kerak.

Davlat xizmatchilari uchun maxsus sertifikatlash tizimini joriy etish. Pensiya tizimi va boshqa ijtimoiy sohalarida ishlovchi xodimlar shaxsiy ma'lumotlar bilan ishlash bo'yicha maxsus o'quv va testlardan o'tishi, ular qonuniy javobgarlikni tushunishi kerak.

Fuqaroga o'z ma'lumotlari ustidan nazorat berilishi. Maxsus portal orqali har bir fuqaro o'zining shaxsiy ma'lumotlariga kim kirganini, qachon foydalanilganini onlayn ko'ra olishi kerak.

Adabiyotlar/Литература/References:

I. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. 30.04.2023. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. "Fuqarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasining qonuni. - Toshkent sh., 1993-yil 3-sentabr, 938-XII-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 13.10.2022 yildagi 592-son.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 31.10.2023 yildagi PQ-353-son.
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/raqamli-texnologiyalar-davrida-shaxsiy-ma-lumotlarni-muhofaza-qilish> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA SHAXSIY MA'LUMOTLARNI MUHOFAZA QILISH Eshdavlatova Zarifa Nurmuxamadovna. [449-453-b.]

II. Internet sahifalari

6. www.lex.uz
7. [HTTPS://KUN.UZ](https://kun.uz)

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
II RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huqular himoyalangan.
© Sciences problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.